

BARNPLANTABLADET

En tidning från BARNPLANTORNA – Riksförbundet för Barn med Cochleaimplantat och Barn med Hörapparat

A photograph of two young girls with long hair, smiling and peeking from behind a wooden door. The girl on top is wearing a colorful, patterned shirt, and the girl on the bottom is wearing a dark shirt. The background shows a wooden deck and a body of water.

**Sydhoffutredningen
följetong i sociala medier**

**Olle fick EAS:
hörapparat och CI i ett**

**Claras hörselresa:
Ingenting är omöjligt**

**NCFIE 2016: Helikoptersyn och
relation – vägen till framgång**

Ponto 3 – Definitionen av Power

Ponto 3
45 dB HL

Ponto 3 Power
55 dB HL

Ponto 3 SuperPower
65 dB HL

VÄRLDENS
FÖRSTA

Mer kraft med Ponto 3

Vi hör med hjärnan. Det är därför Ponto 3 benförankrade hörapparater stöder hjärnans kognitiva processer och minskar lyssningansträngningen.

Ponto 3 ger ökad kraft som öppnar upp till ett mer naturligt ljudlandskap. Den nya egenskapen FreeFocus innebär 15% förbättrad talförståelse i de flesta situationer. Det spelar ingen roll vilken Ponto 3 du väljer, du kan vara säker på att du får kraften som du behöver i en diskret design.

Är du intresserad av att prova nya Ponto 3?
Hör efter med din audionom.

Se den nya Ponto 3-videon.

*FreeFocus feature test report (2016), Oticon Medical report no 34425-00

Because
sound matters

www.oticonmedical.se

oticon
MEDICAL

Innehåll december 2016

Styrelse 2016–2017	4
Ordföranden har ordet: Sydhoff-utredningen följetong i sociala medier.	5
Rapport från konferensen Spend to Save i Bryssel: Vad krävs för att beslutsfattare ska lyssna?!	8
Olle, 10 år: Fick EAS – hörapparat och CI i ett	10
Fakta: Elektro Akustisk Stimulering Hörapparat (EAS)	13
Rapport från konferensen NCFIE 2016: Helikoptersyn och relation – vägen till framgång	14
Utnämnda på NCFIE 2016: Nya hedersmedlemmar	20
Rapport: Phonaks kurs Work Life Forum	25
Claras hörselresa: Ingenting är omöjligt!	32
Rapport: Nordiskt Audiologiskt Sällskaps kongress i Trondheim	35
Språkkonferens i Lund: Lyssna, förstå och lära i tid	40

Medlem i Barnplantorna

I egenskap av medlem, stödmedlem eller prenumerant erhåller du Barnplantabladet tre gånger om året. Medlemsavgift för år 2017 är 300 kronor (inkluderar hela familjen). Stödmedlemsavgiften är 50 kronor. Inbetalning sker till Barnplantornas bankgiro: 868-4052. Är du förälder till barn med CI, hörapparat eller Baha märk talongen "förälder". Är du stödmedlem märk talongen "stödmedlem". Glöm inte att i båda fallen uppgi både namn och adress. Du kan även registrera dig som medlem eller stödmedlem via Barnplantornas hemsida www.barnplantorna.se.

Annonsspriser, exempel:

1/4-sida i satsytan:	5 000:–
1/2-sida, utfallande:	9 000:–
1/1-sida, utfallande:	16 000:–
Mittuppslag, utfallande:	24 000:–

Fler annonsstorlekar finns, kontakta Barnplantorna för mer information eller hämta foldern med priser och annonsstorlekar på www.barnplantorna.se. (Barnplantorna är inte momspliktiga.)

Utgivningsplan

April 2017, september 2017, december 2017

Manusstopp: 15 mars 2017, 15 augusti 2017, 15 november 2017

Barnplantorna
Riksförbundet för Barn med Cochleaimplantat och Barn med Hörapparat

AKTUELLT!

Barnplantornas familjeläger på Sundsgårdens Folkhögskola

Efterlängtat är Barnplantornas familjeläger. Nu är det möjligt att anmäla sig. På hemsidan återfinns all information om Barnplantornas elfte familjeläger.

Möt andra familjer, möt professionella, nätverka och skaffa dig mer kunskap så att du kan stärka ditt barn att så småningom äga sin egen framtid. Väl mött!

Barnplantabladets redaktion

Ansvarig utgivare:

Ann-Charlotte Gyllenram
ordforande@barnplantorna.se

Redaktör:

Ann-Charlotte Gyllenram

Grafisk produktion, layout och original:

Xtrovert Media
Bengt E Karlsson,
Jens Enström
info@xtrovertmedia.se
www.xtrovertmedia.se

Foto, framsida:

Stefan Petersén (www.stefanpetersen.com)

Tryck:

Åtta45 Tryckeri AB

ISSN 1401-8543

Besök gärna Barnplantornas hemsida:
www.barnplantorna.se

Barnplantorna

Riksförbundet för Barn med Cochleaimplantat och Barn med Hörapparat

Lilla Bommen 1, vån. 12
411 04 Göteborg
Telefon: +46(0)31-29 34 72
E-post: info@barnplantorna.se
www.barnplantorna.se
Bankgiro: 868-4052
Organisationsnummer: 855100-7050
Medlemsavgift 2017: se sidan 3

Följ Barnplantorna på:

www.barnplantorna.se

Styrelse 2016–2017

Ordförande

Ann-Charlotte Gyllenram
telefon: 031-29 34 72
ordforande@barnplantorna.se

Vice ordförande

Simon Oud 031-16 18 77
simon.oud@hotmail.com

Vice ordförande

Johanna Stadmark 046-14 62 36
johannastadmark@yahoo.se

Sekreterare

Anna Oud 031-16 18 77
anna.oud@hotmail.com

Ledamot

Ran Hareide
hareidan@hotmail.com

Kansliansvarig

Johanna Ivarsson 031-29 34 72
johanna@barnplantorna.se

*Ordförandena i de regionala organisationerna är ledamöter i riksorganisationen i egenskap av distriktsrepresentanter.

Regionala organisationer:

Barnplantorna Väst

***Simon Oud** 031-16 18 77
simon.oud@hotmail.com

Bo Sundestrand 0302-130 81
bo.sundestrand@glocalnet.net

Anna Oud 031-16 18 77
anna.oud@hotmail.com

Ran Hareide
hareidan@hotmail.com

Karina Falkevall
gtbrg41@hotmail.com

Barnplantorna Öst

***Magnus Lindahl** 0706-86 85 22
magnus.lindahl@gmail.com

***Gudrun Hellström** 08-641 53 27
gudrunhellstrom@hotmail.com

Ola Rosling
ola.rosling@gmail.com

Helena Flyrin 0733-70 07 37
helena1234@live.se

Lotta Waller 08-643 97 32
waller.lotta@gmail.com

Mikael Verené
mikeverene@gmail.com

Barnplantorna Sydost

***Sandra Vogel**
sandra.e.vogel@gmail.com

Carola Nilsson 0454-616 12
carola@bwm.se

Jonas Petersson 0733-77 08 28
sanoj1965@gmail.com

Linda Nilsson
linda.nilsson@personal.tingsryd.se

Magnus Ivarsson
ivarsson-magnus@bredband.net

Barnplantorna Syd

***Johanna Stadmark** 046-14 62 36
johannastadmark@yahoo.se

Helene Lundahl 042-14 48 57
helene.lundahl@hjerta.se

Charlotte Enjin
charlotte@enjin.se

Fia Göth
fiagoth@hotmail.com

Barnplantorna Norr

***Ulf Lindahl** 0611-55 05 31
ulf.lindahl@kramnet.se

Maria Wahlberg
ok@bolibo.se

Eva Enoksson
eva.enoksson@hotmail.com

Helena Goude
helena.goude.hg@gmail.com

Emma Westling
emmawestling@gmail.com

Barnplantorna Linköping

***Jörgen Johansson**
jorgen.johansson8@comhem.se

Frida Rosén
rutfrida@telia.com

Jens Rosén
014-31 41 60

Rebecka Karlström
karlstromrebecka@hotmail.com

Eleonore Petersson
eleonore.petersson@sorman.com

Foto: Karim Hatoum

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

Sydhoff-utredningen följetong i sociala medier

Den 25:e november gick tiden ut för att skriva ett remissvar i anledning av slutbetänkandet av *SOU 2016:46 "Samordning, ansvar och kommunikation – vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar"* (benämnes vidare här som *"Sydhoff-utredningen"*).

I samband med att Barnplantorna offentliggjorde sitt remissvar på Barnplantornas nya hemsida (www.barnplantorna.se) översvämmades sociala medier av tankar och åsikter där intensiteten så småningom urartade hos de som allmänt beskrivs som nättroll.

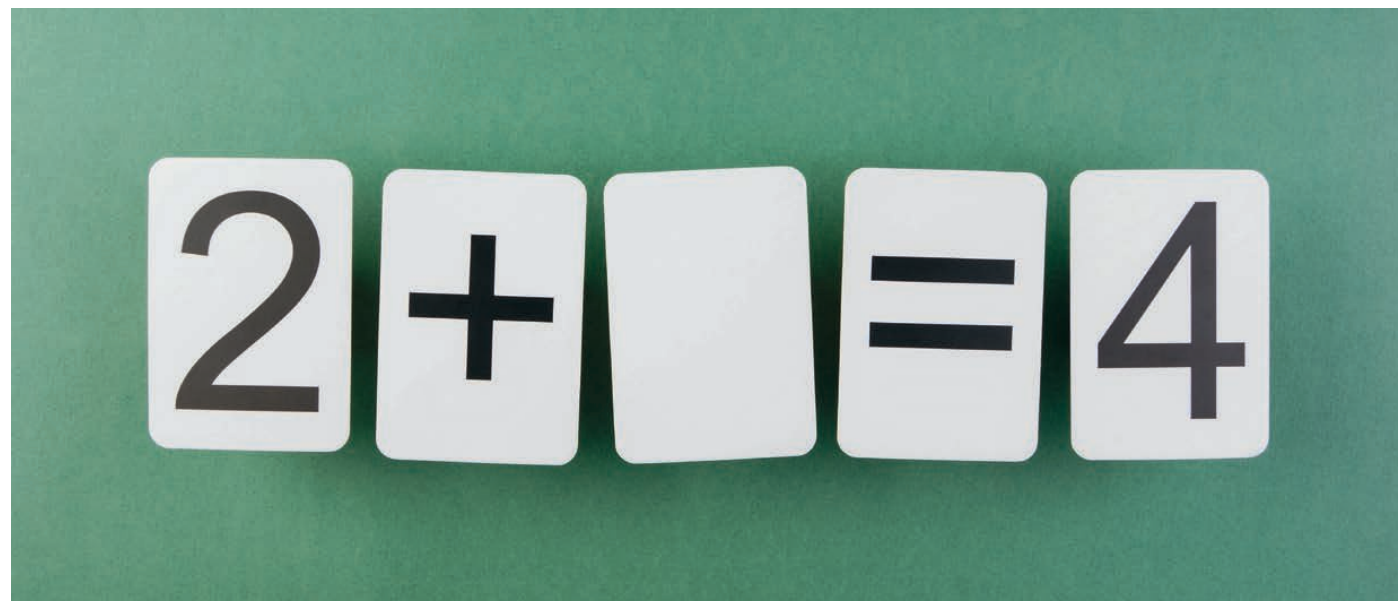
Barnplantornas remissvar väckte ilska

Efter några dagar fick, åtminstone vi i Barnplantorna, känslan att det var Barnplantorna som skrivit slutbetänkandet när vi läste på sociala medier. I en Facebookgrupp diskuterades det livligt bland en lång rad individer: *"gerillamarknadsföring"*, *"BP ägnar sig åt rashygien och utrotning"*, till och med att *"Gyllenram är en utrotare och rashygienist"*. En rad individer i en rörelse har för länge sedan blockerat sig själva från de möjligheter som dagens döva barn har.

Deafhoodrörelsen på kollisionskurs med verkligheten

Genom utvecklingen av CI som behandlingsmetod, har kartan fullständigt ritats om över vilka behov dagens döva barn har av hörsel och språk, intervention (habilitering) och förskola och skola. Att förneka denna utveckling och smutska de som påtar detta är inte att företräda dagens döva barn som hör med CI. Det är inte heller att företräda barn med hörselnedsättning överhuvudtaget.

De interventionsbehov barn med CI har lyfter även en utvecklingsinriktad diskus- ➔

MED⁹EL

Sitter perfekt

SONNET®—det lättaste valet för små öron. Med uppladdbart Micro batteri väger SONNET bara 8,1 gram, vilket gör den till den lättaste audioprocessorn på marknaden. Ännu bättre, SONNET är vattentålig, barnsäker och fullmatad med barnanpassade möjligheter.

Hitta mer på mer på
medel.com/SONNET

→ sion om interventionsverksamheternas utveckling, som alla barn med hörselnedsättning har nytta av. Att målgruppen förändras medför naturligtvis att verksamheter måste förändras. Det handlar om alla barns rätt till intervention och lärande i tiden utifrån evidensbaserat vetande om bland annat kognition, neurologi, mentaliseringsprocesser, språk m.m.

Barnplantorna bejaktar Sydhoff-utredningen

Barnplantorna ber inte om ursäkt för att vi:

- definierar barn med dövhet utifrån ett funktionsnedsättningsperspektiv och inte utifrån ett folkslagsperspektiv,
- talar om barn med hörselnedsättning och dövhet utifrån även medicinska termer,
- fortsätter att bejaka barns rätt till språk och inte ett språks rätt till barnen,
- bejaktar att statliga medel för gruppen barn med hörselnedsättning bör fördelas utifrån det enskilda barnets lärandemiljö (skola) både om det gäller hemskola eller statlig specialskola,
- bejaktar att Sydhoff-utredningen utifrån behoven föreslår minskat antal specialskolor,
- bejaktar att barn med teckenspråk som första språk genom färre specialskolor

får fler barn och vuxna att samtala med på teckenspråk,

- bejaktar att kompetens om teckenspråk och en teckenspråkig specialskola etableras och centreras för ökad måluppfyllelse,
- bejaktar bildandet av en teckenspråkig specialskola för den lilla grupp döva barn som av olika anledningar inte kan nyttja eller har nytta av cochleaimplantat eller annan hörselteknologi,
- konstaterar att specialskolans och grundskolans målgrupper avseende döva och hörselskadade barn skiljer sig åt,
- konstaterar att kommunernas ansvar för dessa elevers skolgång är långtgående,
- konstaterar att alla åtgärder i Sydhoffs slutbetänkande avser alla elevers bästa.

Aktörer som vänder sig mot stora delar av utredningen synes vara motståndare till en annan fördelning av statliga medel, som kommer varje barn till gagn i sin skola istället för att följa den statliga specialskolan oreserverat.

Barnplantorna stödjer slutbetänkandet av den s.k. Sydhoff-utredningen, trots trakasserier på sociala medier och grundlösa påståenden om att Barnplantorna är sponsrade av industrin. Redan i början av 2000-talet påpekade Barnplantorna att barn med CI skulle innebära bland annat

ett vikande elevantal i specialskolan och förändringar inom dåvarande habiliteringsverksamheter.

Vi beklagar naturligtvis att vi hade rätt! Våra påståenden möttes av skepsis och ibland hån. Det beklagar vi eftersom det har försinkat utvecklingen av en förskola, skola och habilitering i tiden avseende barn med dövhet och hörselnedsättning. Föräldrar har dragit ett alltför stort lass i sitt kunskapssökande och som samordnare mellan olika instanser i sin strävan efter optimal utveckling för sitt barn.

Förnekande av en utveckling riskerar att fortsatt marginalisera barnens behov och deras rätt att inkluderas i vårt samhälle på sina premisser och inte utifrån önsningar hos en rad individer som identifierar sig själva och dagens barn som hör med modern hörselteknologi som tillhörande ett folkslag.

Slutbetänkandet av Sydhoff-utredningen (SOU 2016:46) är insiktsfullt och har tagit avstamp i varje barns rätt till utveckling oberoende av språkbehov. Det bejaktar Barnplantorna utifrån barnfokus! ●

Ann-Charlotte Gyllenram

hearLIFE

medel.com

Rapport från konferensen Spend to Save i Bryssel:

Vad krävs för att beslutsfattare ska lyssna?!

Frågan om sjukvårdens ansvar för den ökande grupp barn och vuxna som behandlats med cochleaimplantat och är beroende av att sjukvården tar sitt stora ansvar på allvar under hela patientens/användarens liv är en stor fråga idag. Barnplantorna har som enda intresseorganisation/patientorganisation under ett decennium varnat för de kumulativa konsekvenser som detta får för sjukvården. Vi informerar också mer än gärna om de positiva effekter det får för samhälle och individ.

Detta var också skälen till att Barnplantornas ordförande var på konferensen "Spend to Save" i Bryssel och höll ett anförande om den bedrövliga svenska statistik som tydligt visar svensk sjukvårds bristande insikter, det "cost benefit" som CI-behandling faktiskt är för samhälle och individ. Hos många deltagare på konferensen som sett Sverige som en fantastisk modell med obegränsad välfärd fick deras syn på Sverige en allvarlig törn.

Rapport från The Ear Foundation visar på fakta

Som vanligt står The Ear Foundation för väl underbyggd information avseende hörselnedsättning utifrån ett europeiskt perspektiv. De rapporterar i pressmeddelande: "Hörselnedsättning hos vuxna är en av de största utmanande hälsofrågor utifrån även sociala perspektiv som Europa står inför idag och som leder till anseliga kostnader för både individer och offentlig sektor. Hörselnedsättning berövar människor på förmågan att kommunicera effektivt och inverkar på alla aspekter i den enskildes liv."

Hur kommer det sig att den påverkan som hörselnedsättning har på individer och

samhälle tycks vara en icke-fråga bland politiker och ansvariga inom hälso- och sjukvård? I många länder, med en ökande andel äldre som hör samman med ökade hälsokostnader, kan möjligheten för den enskilde till att erhålla hörselteknik eller livslångt support nekas. Hälso- och sjukvård tar inte sitt ansvar för patienten.

En ny europeisk rapport, publicerad av The Ear Foundation "Spend to Save" visar på de faktiska kostnaderna för hörselnedsättning och hur ökad tillgång till dagens hörselteknologi över hela Europa kan fullständigt förändra enskilda människors liv och pengar kan sparas för samhället!

Sue Archbold, rådgivare på The Ear Foundation konstaterar:

"The opportunities to address the communication and health needs of adults with hearing loss have never been so great. It is hugely satisfying to see how the major advances in hearing aids and implants have revolutionized the impact on adults with hearing loss."

The evidence is now clear that the cost of NOT providing hearing technologies has been shown to be greater than the cost of providing them."

Rapporten tydliggör att kostnadseffektiviteten hos den senaste hörselteknologin är bevisad och fortsätter att öka allteftersom priserna har minskat avsevärt och effektiviteten har ökat. Det framstår därför som tydligt att finansieringsplaner inom hälso- och sjukvård skall inkludera den fullständiga kostnaderna av hörapparater och cochleaimplantat, eftersom detta sparar pengar för hälso- och sjukvård och hela vårt välfärdssystem.

Införandet av nationella hörselscreeningsprogram för vuxna skulle vara ett avsevärt stöd i strävan att öka medvetandet om hörselnedsättning och skulle leda till att människor kontaktade hälso- och sjukvård tidigare istället för sent eller för sent. Det skulle leda till förbättrad hälsa och välbefinnande och till en besparing för samhället. Rapporten Spend to Save fastslår att en actionsplan i Storbritannien "UK Action Plan on Hearing Loss" har visat sig mycket framgångsrik i att öka medvetandet inom hälso- och sjukvård såväl som i media. Liknande hälsostrategiska actionsplaner bör utvecklas i hela Europa fastslås i rapporten.

Spend to Save-rapporten som har samlat det senaste inom europeisk forskning finns tillgänglig här: www.earfoundation.org.uk/files/download/1427

Statistiken är TYDLIG avseende konsekvenser

Det behövs sannerligen ett ökat medvetande hos ansvariga för hälso- och sjukvård även i Sverige. **Det handlar om att:**

- 51 miljoner vuxna över hela Europa har en hörselnedsättning och antalet ökar (EFHOH 2016).
- Alla de som har en hörselnedsättning har fem gånger högre risk, jämfört med de med normal hörsel, att utveckla demens (Lin 2012).
- Äldre med hörselnedsättning har en avsevärt större risk för social isolering och minskat psykiskt välbefinnande (Shield 2006).
- Äldre personer med hörselnedsättning har en 2,5 gånger högre sannolikhet att bli deprimerade än normalhörande personer (Mathews 2013) och löper

dessutom en stor risk till att hamna i djup depression (Davis 2011).

- Social isolering har stora konsekvenser för hälsa (Cohen 1995) och hos äldre människor finns det en stor korrelation mellan hörselnedsättning och kognitiv försämring (Lin 2013) och demens (Lin 2011) samt för tidig död (Friburg 2014, Contrera 2015).
- Hörselnedsättning associeras med större behov och användning av hälso- och sjukvård samt socialtjänst och andra välfärdstjänster.
- Personer med hörselnedsättning riskerar i högre grad jämfört med andra arbetslöshet (Kochkin 2015).

Dagens hörapparater och cochleaimplantat kan förändra

Hörselnedsättning är en stor icke uppmärksammas hälsofråga som på grund av okunskap hos ansvariga har förhindrat patientfokuserade arbetssätt inom sjukvården. Ansvariga har inte heller någon samsyn med övriga samhällsinstanser, varför kostnaderna inte kan överblickas. **Nu vet vi att:**

- Den senaste hörselteknologin (hörapparater och hörselimplantat) har visat sig ändra livsvillkoren för personer med hörselnedsättning och de är kostnadseffektiva. (Morris, 2012; Perez & Edmonds, 2012; Bond, 2009).
- Användningen av hörapparater och cochleaimplantat ökar möjligheterna för individen att få jobb och ha en egen intjäningsförmåga.
- Användningen av hörapparater minskar försämringen av kognitiva förmågor.
- Det finns en stor variation i de europeiska länderna när det gäller användning av hörselteknologi som hörapparater och CI. I Spanien är det t.ex. 2,8 personer per 1 000 invånare som använder hörapparater medan i Danmark är det en nyttjandegrad på 22,4 per 1 000 invånare.
- I de europeiska länder som har den största tillgången på hörselteknologi som t.ex. Danmark så är kostnaderna som associeras till hälso- och sjukvård i nivå med de länder där tillgången på hörselteknologi är låg (Lamb, 2016).
- I många länder är tillgången på CI-behandling låg och rapporten "Spend

to Save" uppskattar att 5 procent av de som skulle kunna ha nytta av CI får det.

- Kriterier och tillgång på cochleaimplantat varierar stort mellan olika länder även i Europa (Archbold, 2014).

När vi fram med kunskap till beslutsfattare inom hälso- och sjukvård?

Evidensen för CI-behandling såväl som behandling av hörselnedsättning med konventionella hörapparater är övertydlig. Känner beslutsfattare till vilket otroligt cost benefit behandling av hörselnedsättning har? Det handlar om att klara måluppfyllelse i skolan för barn och ungdomar och ökade möjligheter till arbete och en plats i vårt gemensamma samhälle. Vilken kostnadsbesparing för samhället och tillfredsställelse för den enskilda individen!

För vuxna lägre sannolikhet för social isolering, utveckling av depression och demens. Vad krävs för att beslutsfattare ska lyssna? ●

Text: Ann-Charlotte Gyllenram

Olle, 10 år:

Fick EAS – hörapparat och CI i ett

Barnplantorna är på besök i Nyköping. Vi följer Olle och Stina i skolan och gör ett hemma-hos-besök hos familjen inkluderande även mamma Anna, pappa Mats och två katter.

Stina är 6 år och går i förskoleklass och Olle är 10 år och hör med EAS-implantat och hörapparat på andra örat. (Se faktaruta om EAS.) Vi är mycket välkomna hem till familjen kvällen före skolbesöket fast både Olle och Stina är lite avvaktande först, precis som familjens båda katter.

Simning och trumspel

När vi frågar om de alltid är sams svarar Stina: – Nästan alltid men vi bråkar ibland om vilken film vi ska se på TV.

Stina vill ofta se Barbie-filmer och Olle säger att superhjältefilmer och Star Wars är favoriter. Olle går i årskurs 4 och berättar lite om skolan för oss.

– Rasterna är roligast men jag gillar också musik, idrott och SO, säger Olle.

Vi upptäcker i Barnplantorna att fler och fler barn med CI/hörselimplantat gillar mu-

sik. Något som vi hoppas att interventionsverksamheterna tar fasta på vid utveckling av intervention för barn och vuxna.

Anna berättar att Stina hör lite dåligt och att hon jättegärna skulle vilja ha hörapparater och gärna då rosa hörapparater. På fritiden är Olle och Stina precis som alla andra barn. Olle spelar slagverk och TV-spel.

– Han simmar också varje vecka och går i en crawl-skola, berättar Anna. Vi är med i en förening som heter Junis. Pedagogen som lär barnen att simma är jätteduktig.

Orsaken till barnens hörselnedsättning ej klarlagd

Orsaken till hörselnedsättningen är inte fastställd. Det kan vara ärftliga orsaker, men som Mats säger till Anna:

– Det kan också vara dina och mina gener som inte passar ihop. Inget tillbaka i släkten indikerar på ärftliga orsaker.

Olle passerade inte hörselscreeningen som nyfödd på BB. Personalen fann alla möjliga skäl till detta som fostervatten, hinder i mellanörat m.m. När ett uppföljande test gjordes hade Olle precis haft öroninflammation. Då angavs det som orsak till att han inte hörde. Under de kommande åren hade Olle flera öroninflammationer. Det är ändå anmärkningsvärt att det dröjde ända tills Olle var tre år innan remiss inkom till ÖNH-kliniken på Nyköpings lasarett.

Anna och Mats uttrycker stor frustration när vi pratar om detta. Anna har en stor pärm framför sig med alla handlingar från många olika vårdkontakter. De har också anmält till IVO (Inspektionen för Vård och Omsorg) och Patientnämnden.

– Olles språkutveckling var väl för hans ålder okej och visst pratade han lite, säger Anna.

Men när Stina föddes var Olle tre och ett halvt år och började bli utåtagerande på förskolan. En dag sa förskoleläraren "hör han dåligt eller...?".

Familjen tog åter kontakt med vården och fick en remiss till en barnaudionom i Eskilstuna.

Avseende IVO-anmälan och anmälan till Patientnämnden säger Anna och Mats att det fanns en ovilja hos vården att lämna ut journalerna men till sist gjordes en Lex Maria anmälan av vårdinrättningen till IVO. Anna och Mats fick rätt och de hoppas att inget barn ska behöva drabbas på det sätt som Olle har gjort.

"Jag ber om ursäkt å landstingets vägnar"

Äntligen började det hända saker och Anna och Mats kommer aldrig att glömma denna barnaudionom som konstaterade "Jag ber

om ursäkt å landstingets vägnar – varför har inte Olle varit här tidigare?!"

När Olle var fyra år så fick han äntligen hörapparater.

– Vi var så tacksamma och lättade, säger Mats. Olle har en kraftig diskantnedsättning. Hans audiogram ser ut som Åreskutan...

Nästa kamp handlade om CI

Eftersom vi inte hade någon djupare kunskap inom området var vi tacksamma, konstaterar Anna och Mats. Vid Barnplantornas sommarläger började dock Anna och Mats att rusta sig med mer kunskap. Där träffade de också en annan familj vars barn hade samma typ av hörselnedsättning som Olle och deras barn hörde med ett EAS CI-implantat.

– Det är en hörapparat och CI på samma gång, förklarar Mats. Hörapparaten förstärker basresterna och en särskild elektrod i koklean (kortare än en CI-elektrod) ger Olle diskant-hörsel.

– Vilket uppvaknande det var för oss att möta alla dessa barn med CI på Barnplantornas läger, säger Anna. Att se hur de fungerade och möta andra föräldrar fyllde hos med hopp och ingav styrka att kämpa vidare.

Familjen åkte hem och googlade på nätet och insåg att ett EAS-implantat verkligen borde passa för Olle.

Olle har alltid varit intresserad av språk

När Olle fick sina första hörapparater minskade konflikterna på förskolan, men de gav honom inte tillräckligt mycket hörsel för att han skulle knäcka "lekkoden". Olle hade problem med s-ljuden. Ändå utvecklades hans språk.

– Vi satt vid datorn och skrev ord och lekte fram nya ord och språk, konstaterar Mats.

Olle var väldigt tidig med att läsa och stavade bra. Han verkade utveckla egna visuella strategier för att kompensera för hörselnedsättningen.

Barnplantornas Pedagogiska Kafé och psykolog Jan Andersén visade vägen

Genom Barnplantorna träffade familjen psykolog Jan Andersén från ÖNH/CI-kliniken på Sahlgrenska universitetssjukhuset/SU i Göteborg. De deltog vid ett av Barnplantornas Pedagogiska Kaféer som var i Linköping. Efter Anderséns anförande förstod de verkligen att de behövde ytterligare hjälp och stöd. De tjatade till sig en remiss till Sahlgrenska universitetssjukhuset och psykolog Jan Andersén för språkbedömningar och ville också att Jan skulle kunna stödja skolan.

Remiss till Karolinska ledde till EAS-implantat

2014 tillslut så CI-opererades Olle med EAS-implantat av Anders Freijd i Stockholm. Olle var då 8 år och det gällde att förbereda Olle ordentligt. Olle är envis och bestämd.

– Vi pratade med Olle om CI och att det skulle hjälpa honom att höra bättre, berättar Anna. Initialt så ville han inte, men när alla undersökningarna påbörjades på Karolinska så var det JA från Olle genom hela processen.

– Lite nervöst var det förstås vid inkopplingen och Olles första reaktion var "stäng av", men efter någon vecka var det bara kanon, berättar Anna.

Efter inkopplingen har Olle gjort en snabb utveckling framåt.

– Barnplantorna var verkligen en räddning som öppnade upp för kontakter och kunskap, konstaterar Anna.

Skolbesöket välkommande

Personalen på Nyköpings friskola hälsade oss hjärtligt välkomna. Ett annat föräldrapar, medlemmar i Barnplantorna, har haft sin son som har CI på skolan. Därmed finns det erfarenheter av barn med hörselnedsättning och specifikt även av CI.

Sanna Strömberg, specialpedagog/talpedagog hälsar oss välkomna. Hon berättar om skolan och Olle, som hon själv inte träffar just nu eftersom han inte har det ➔

➔ behovet för tillfället. Hon berättar emellertid gärna att:

– Jag finns mer där i bakgrunden och på skolan behöver vi, liksom för andra barn, utvärdera vad Olle behöver kompensera för. Han har ett mycket gott ordförråd. Språket är verkligen hans starka sida.

Olle fungerar bra i klassen får vi veta. Lärarna behöver vara uppmärksamma på att Olle verkligen kopplar in sig på slingan i klassrummet. Sanna Strömberg berättar vidare att skolan stödjer alla barn att fokusera på sina uppgifter. Hon jobbar även med handledning av personal. Hjälpnätverket har skolan god kontakt med och Jan Andersén från SU/Göteborg var på besök dagen före vi i Barnplantorna var på besök.

Olle har åtta olika lärare som alla var och en är väl införstådda med Olles behov och

förutsättningar. Specialpedagogen berättar vidare:

– Ibland kan det handla om enkla strategier men en medveten personalgrupp som både skapar och utvecklar strategier hos Olle.

Daniel Bergkvist, lärare i SO berättar att SO är Olles favoritämne. Han är duktig, kunnig och intresserad. På skolan används klassrumsmikrofonsystem och alla eleverna är duktiga på att använda det. Daniel Bergkvist hade Olle i sin klass redan före han fick CI.

– Det är verkligen en stor skillnad efter det att han har fått höra bättre, konstaterar han. Det var emellertid en stor omställning för honom under terminen efter det att han fått CI.

– Vilka anpassningar behövs i praktiken då, undrar vi.

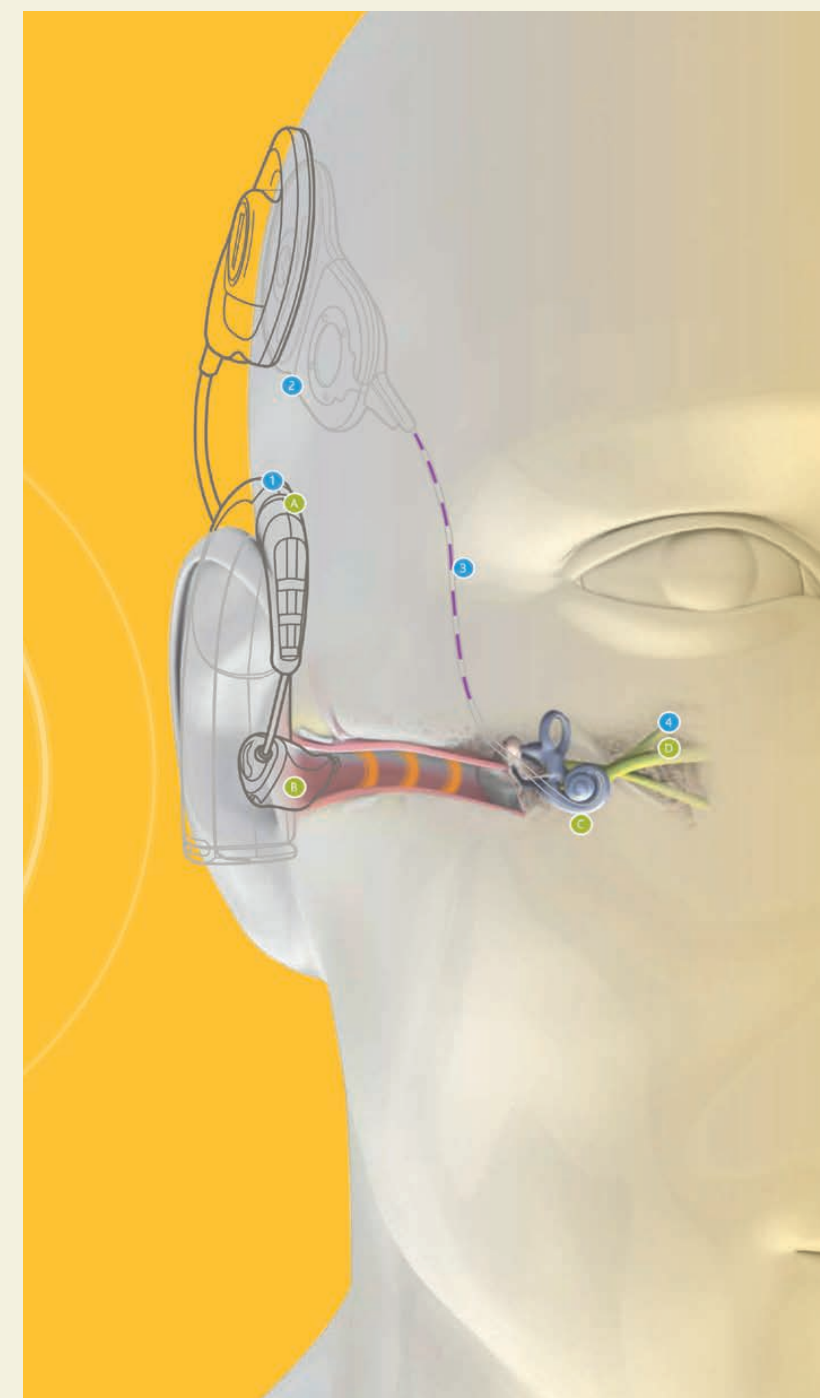
– Det är viktigt att kolla så att Olle förstått uppgiften och han kan behöva lite igångsättning, svarar Daniel. Här i klassen pratar vi inte heller i mun på varandra.

Bergkvist har även haft Kalle, den tidigare CI-eleven på skolan, under ett antal år och vi undrar förstås nyfiken om det finns några likheter mellan Kalle och Olle. Han konstaterar emellertid att de båda är helt olika individer med olika personligheter. Intressant – helhetsperspektiv på barnen är väsentligt.

Tack till Olle, Stina och hans familj för besöket! Tack till Nyköpings friskola för att vi så frikostigt fick ta del av verksamheten! ●

Text: Ann-Charlotte Gyllenram

FAKTA

Elektro Akustisk Stimulering Hörapparat (EAS)

En del hörselskadade har sin hörselnedsättning i de höga frekvenserna (ljusa toner) medan de hör lågfrekventa ljud (de mörka tonerna) bra. Elektroakustiska hörselimplantatsystem kan hjälpa personer med en grav diskant hörselnedsättning att höra högfrekventa ljud bättre. Detta är viktigt för att kunna förstå tal och kunna kommunicera.

Funktion

Elektrisk ljudväg

1. En extern ljudprocessor fångar upp ljud och omvandlar det till digitala signaler.
2. Ljudprocessorn skickar högfrekvent ljud med digitala signaler till implantatet.
3. Implantatet omvandlar signalerna till elektrisk energi som skickas till elektroderna i snäckan.
4. Hörselnervens respons, som orsakas av elektrisk och akustisk stimulering, skickas till hjärnan.

Akustisk ljudväg

- A. Den externa ljudprocessorn skickar lågfrekventa ljud till ljudkomponenten.
- B. Här förstärks de lågfrekventa ljuden och skickas vidare den normala ljudvägen.
- C. Det förstärkta ljudet aktiverar hörselnerven.
- D. Hörselnervens respons, som orsakas av både elektrisk och akustisk stimulering, skickas till hjärnan som kombinerar dem till det ljud du uppfattar. ●

Källor:
www.barnplantorna.se
www.cochlear.se
 Bild: Cochlear

Rapport från konferensen NCFIE 2016:

Helikoptersyn och relation – vägen till framgång

/// Alla barn är individer. För att uppnå bästa resultat för varje enskilt barn så måste det finnas föräldrar som är färdiga att slåss som tigrar och alltid, alltid, alltid, vara på barnets sida. [...] Hitta de bästa guiderna och upptäck de finaste ställena! En guide jag haft mycket hjälp av senaste tiden är Barnplantorna.”

Sonja Catani,
Barnplantabladet, maj 2012.

Sonja Catanis ord får inleda denna rapport från **Nordisk konferens, NCFIE 2016**, som pågick under två dagar, 3–4 oktober, i konferenscentrum Wallenberg i Göteborg. Barnplantorna bjöd, tillsammans med samarbetspartners, in till en konferens med varierat innehåll. Via utställningar, föreläsningar och posterpresentationer blev

deltagarna varsamt guidade in i djungeln bland såväl produkter som olika erfarenhets- och forskningsprojekt.

Visst kan många uppleva hörselområdet som en djungel av komplex kunskap, erfarenhet, förväntningar och tankar. Utifrån ett helikopterperspektiv tar vi oss därför friheten att så här inledningsvis sammanfatta erfaren kunskap i punktform.

Man ska alltid vara medveten om att:

- barn är individer, självklart oavsett om de har en hörselnedsättning eller ej.
- varje individ har sina förutsättningar d.v.s. styrkor, svagheter och därmed olika behov för att utvecklas såväl socialt, kommunikativt som kunskapsmässigt.
- barn med olika typer och grader av hörselnedsättning har ofta en språklig sårbarhet¹.

Utvecklingen gynnas av:

- tidig identifikation, inte bara av hörselnedsättning utan även av förutsättningar och behov,
- stimulans och stöd från omgivningen,
- optimal fysisk, auditiv, visuell och psykosocial miljö.

Ett ödmjukt relationsskapande och försök att förstå varje barn och individs situation, är en förutsättning för att, som man säger i Hässleholms kommun, ”Alla ska få bli sitt bästa”.

Att återge allt som sagts och synts under en tvådagarskonferens är nästan helt omöjligt. Förhoppningen nu är att du ska få ett litet intryck alternativt en påminnelse om några delar av innehållet. Vi fokuserar på delar som vi anar kan ha sätt frön till fortsatta samtal på hemmaplan, vid köksbordet eller på arbetsplatsen. Påpekas bör att alla informella och kollegiala möten un-

der olika konferenser har stor betydelse. Från dessa möten kan vi såklart inte återge någonting alls. Vi kan, på denna punkt, enbart inspirera fantasin och berätta att deltagarna fick flera möjligheter till möten med yrkesverksamma och andra som alla på något sätt har kunskaper och erfarenheter inom området hörsel.

Alla barn är individer

Ona Bø Wie, professor från Norge redovisade, under konferensen, en mängd data utifrån temat hörsel, språk, kognition och livskvalitet. Utifrån resultaten konstaterar hon att variationen inom gruppen är så stor att det är ”meningslöst” att utgå ifrån gruppen barn med CI. Vi måste förhålla oss till varje individ och, precis som professor Claes Möller nämnde i sitt anförande, tänka utifrån att barnen i gruppen ”är lika unika men ändå olika”.

Vi fick, via Ona Bø Wie, konstaterat att ordförrådet har betydelse för nästan all inlärning. Ord föder ord. Man bygger ut sitt ordförråd med hjälp av ord man redan kan. Vi jämför gamla ord med nya ord, sorterar, lockar och plockar fram. Vi samlar erfarenheter, utvecklar och befäster begrepp.

Ona refererar bland annat till Grøver Aukrust (2005) och lyfter fram hur viktigt det är att barns ordförråd stimuleras tidigt. Aukrust har visat att barn, som i förskoleåldern har ett begränsat ordförråd, ut-

vecklas under skollåldern men har, jämfört med jämnåriga ofta ett fortsatt begränsat ordförråd högt upp i åldrarna.

Ona Bø Wie slår fast att, så fort en hörselnedsättning upptäckts, bör familj och barn få stöd för att hjälpa barnet att utveckla sitt ordförråd, språk och kommunikation.

Det går jo godt...

(Det går mycket bra...)

Att det generellt går bra för barnen är, utifrån alla redovisningar tydligt. Mer ingående beskriver Pia Thomsen, professor från Danmark, de svårigheter som ändå är vanliga inom gruppen. När barnet befinner sig i situationer som är komplicerade till exempel ur pragmatisk, emotionell och psykosocial synvinkel blir utmaningarna uppenbara. Pia Thomsen efterfrågar forskning vars fokus ligger på kognitiva processer som har betydelse för språkliga, sociala och emotionella förmågor.

Professor Astrid van Wieringer, från Belgien gav bland annat svar på frågan om vad vi kan förvänta oss. Sammanfattningsvis konstaterar hon att vi kan förvänta oss mycket men inte allt. Många barn i den aktuella gruppen kan inte jämföras, vad gäller språkliga och kognitiva förmågor, med barn som från födelsen har normal hörsel. Orsakerna kan vara flera och ligga såväl i tekniken, omgivningen som hos bar-

net själv. För att få ett svar som, för det enskilda barnet blir mest tillförlitligt måste vi samverka mellan flera olika professioner. Astrid van Wieringer är för övrigt en av initiativtagarna till iCARE för multidisciplinär samverkan som tidigare presenterats i Barnplantabladet.

/// Astrid van Wieringer konstaterar att målgruppen barn med CI fortsätter att förändras beroende på bland annat tidig operationsålder, dubbla CI, en pågående utveckling av implantat och processorer. Hon varnade dock för att det finns en risk att vi utgår ifrån att tidig implantation innebär att inga anpassningar eller intervention krävs. Hon påpekade att vi inte får glömma länken mellan auditiva och kognitiva processer.”

Barnplantabladet, ”Ordföranden har ordet”, maj 2015.

Vi anar att många konferenser framöver kommer att fördjupa sig ytterligare i just förtroendefull samverkan mellan olika professioner (t.ex. pedagoger, läkare, psykologer, logoped m.fl.), föräldrar och anhöriga. Detta i kombination med fördjupad förståelse för individens förutsättningar och behov för att nå så långt som möjligt. ➔

→ Diagnos

För att ställa korrekta diagnoser och för att kunna sätta in så goda åtgärder som möjligt finns ett absolut krav på samverkan mellan såväl all tillgänglig vetenskap som erfarenhet. Var och en av oss som möter barn måste ta sitt ansvar att berätta, fråga och lyssna. Allt för varje barns och familjs bästa – i ett livsperspektiv.

Med all önskvärd tydlighet påpekar professor **Claes Möller** behovet av samverkan, ödmjukhet och kunskap. Åhörarna fick en fördjupad diskussion om för varför en korrekt och samtidigt tidig diagnos har stor betydelse för barnets och familjens välmående.

Claes Möller förtydligar med att tidiga åtgärder minskar risken för ångest och bitterhet. Krisbearbetning och acceptans underlättas. Tidiga åtgärder banar dessutom väg för en positiv språk- och kommunikationsutveckling. Detta känns igen från många sammanhang, inte minst vad gäller

målsättning i samband med hörselscreeningen (OAE) nästan direkt efter födseln.

Det Claes Möller syftar främst på i sitt anförande är den bakomliggande orsaken till hörselnedsättningen respektive på korrekta diagnoser då det förekommer flera funktionsnedsättningar i kombination med varandra. Olika grader av synsvårigheter förekommer till exempel hos cirka 50 procent av alla barn med hörselnedsättning. En sen diagnos riskerar alltid sekundära bekymmer som alltså inte nödvändigtvis följer själva grundproblemet. För att undvika dessa pålagringar är det angeläget att man möjliggör tidig diagnos och därmed om möjligt tidiga åtgärder.

Professor **Elizabeth Fitzpatrick** från Kanada gav oss ytterligare aspekter på betydelsen av tidig upptäckt och adekvat behandling. I en jämförelse med hur det var för 30 år sedan har barn med hörselnedsättning idag bättre förutsättningar att utvecklas optimalt. Hon betonar att

detta gäller oavsett grad av hörselnedsättning och påpekar att barn med lindriga hörselnedsättningar, även ensidiga sådana, idag får bättre möjligheter att utvecklas socialt och kommunikativt tack vare optimal behandling och gynnsamma anpassningar.

Omgivningens betydelse

Föräldrar upplever ofta, som i det inledande citatet ovan, att man behöver "släsa som tigrar" och "alltid stå på barnens sida". Vår reflektion här är förstås att det måste vara allas vår uppgift att stå på barnens sida alltid. Kort sagt omgivning spelar stor roll.

Shani Dettman, logoped från Australien lyfter föräldrarollen och medvetandegör den betydelsefulla rollen när det gäller att hjälpa barnet att använda hjälpmedel och förstå samband mellan såväl språkliga faktorer, ljud och upplevelser i stort. Hon poängterar värdet av så kallat barnorien-

terat tal med tydliga betoningar och specifik intonation på betydelsebärande ord. Detta tillsammans med mängden språk är gynnsamt för barns språkutveckling. Vi får gärna tala i lite längre fraser, ha flera upprepningar och erbjuda en mångfald av ord och begrepp. Dettman fördjupar sig också i frågan om hjärnans utveckling dels fysiologiskt och genetiskt och dels i förhållande till omgivningens stimulans.

Ulrika Löfkvist, numera från Norge presenterar hur man på ett objektivt sätt, via analysmetoden Language Environmental Analysis (LENA), kan få ett värde på hur mycket ljud och tal som förekommer i omgivningen. Ulrika presenterade tankeväckande resultat som stimulerar till vidare diskussioner.

Man kan till exempel fundera på hur TV/iPad används generellt. I studien framkom att stunder till exempel med iPad innebär mindre ljud och kommunikation med barnet, detta gällde även aktiviteter utomhus. Vi funderar vidare på om man trots allt via TV och Ipad mer medvetet ändå kan stimulera till språk och kommunikation. Detta tål att fundera på.

I den studie som Ulrika presenterar fanns flera exempel på aktiviteter, till exempel

måltider och stunder med högläsning, som gynnar tal- och språkstimulans. Intressant var också utsagan om att föräldrar som pratar mycket med sina barn också får barn som pratar mycket.

Barnplantablads läsare har tidigare fått en hel del information angående Auditory-Verbal Therapy (AVT). **Lone Percy Smith**, logoped, från Danmark beskrev hur metoden spelar roll inte minst för familjens medvetenhet om barnets behov. Dessutom stimulerar metoden och aktiviteterna till positiva förväntningar inför framtiden.

Under denna underrubrik, omgivningens betydelse, passar det att nämna den fysiska miljöns betydelse. Det har länge varit välkänt att buller/störningar i miljö inverkar på förståelse, inlärning och koncentration. Audionom **Heiki von Lochow** och PhD **Jonas Brännström** presenterade sin studie där man också visat bullrets negativa inverkan på förståelse, upplevd ansträngning och arbetsminneskapacitet för barn med hörselnedsättning.

Påståendet att omgivningen, såväl akustisk som psykosocial och språklig/kommunikativ miljö, har mycket stor betydelse för utveckling, inlärning, ork och motivation får en gång för alla anses fastställd.

Eget ansvar

Jacob Johansen, socionom och CI-användare beskrev sin egen upplevelse av att genomgå behandling med cochelaimplantat. Målet, som Jacob beskrev har för honom varit att hitta egen träning i vardagen. Kanske motsvarar egen träning det som andra kallar strategier för att höra och träna sin hörsel och kommunikation. Vi fick höra flera exempel på hur man kan utmana sig själv och släppa taget om trygghetszonen. Observera att Jacob menar att man alltid börjar inom en trygg sfär och successivt när man förstår sina (eller sitt barns) förutsättningar och behov utmanar lagom. Jacob berättar vilken nytta han själv haft av att till exempel lyssna på böcker samtidigt som han läst texten. Här har Legimus som ges ut av myndigheten för tillgängliga medier² (MTM) varit till stor hjälp. Man kan få tillgång till Legimus om man har någon form av läsnedsättning och/eller om man har en hörselnedsättning och behov av hörselträning.

Pedagogiska aspekter

Statens specialpedagogiska skolmyndighet³ (SPSM) representerades av **Karin Johnsson**, chef för myndighetens specialpedagogiska stöd. Hon beskrev hur förskolor och skolor kan få information och stöd i det pedagogiska arbetet angående barn och elever med olika typer av funktionsnedsättning. Utifrån temat, individuella variationer, beskrev Karin hur man arbetar för att uppfylla målet att "alla ska ha rätt att lära på egna villkor". SPSM erbjuder i detta sammanhang specialpedagogiskt stöd till förskolor och skolor, undervisning i specialskolor, en bank av tillgängliga läromedel och information om och utdelning av statsbidrag. På SPSM:s hemsida kan var och en söka och information, kurser och ansökningshandlingar från myndigheten.

Apropå undervisning i specialskolor fick åhörarna information från Norge och Ona Bø Wie att 71 procent av barnen med CI får sin skolundervisning i vanlig skola medan övriga undervisas i så kallad hörselklass eller skola för elever med hörselnedsättning. →

² www.mtp.se | ³ www.spsm.se

➔ 8 procent av barnen i Norge undervisas i specialskola och 1 procent får hemundervisning. Exakt hur det ser ut för barn med CI i Sverige har vi inte information om i nuläget. Ganska säkert är att siffran för andelen barn med CI som får sin undervisning i vanliga klasser successivt ökat även i Sverige.

Under konferensen fick vi som kommer från Lomma kommun presentera "Lommamodellen hörsel-digital". Modellen erbjuder stödsatser till förmån för elever med olika grad och typ av hörselnedsättning. Förutom konkret information om hjälpmedel, teknik och resurstöd presenterade kommunens pedagogikutvecklare **Fredrik Hedström** TPACK-modellen. Ett sätt att, utifrån Lee Shulmans ramverk, planera undervisningen och nyttja samspelet mellan teknik, ämnesinnehåll och pedagogik. Exempel gavs på teknik, verktyg och hjälpmedel som underlättar för många elever och kanske specifikt för målgruppen, elever med hörselnedsättning.

För elever som är undervisas i olika kommunala förskolor och skolor handlar diskussionerna generellt om hur väl man lyckas bemöta barn och elever utifrån var och ens behov av anpassningar och stöd. En av målsättningarna är inkluderande undervisning⁴. En väg att gå är att utgå ifrån tanken på "universal design för lärande", det vill säga att redan vid lektionsplaneringen utgå ifrån allas behov av multisensoriska upplevelser och arbetssätt. Detta kan man göra genom att medvetet använda olika typer av material, metoder och uttryckssätt samt erbjuda olika sätt för var och en att arbeta och visa sina förmågor.

Hörselmedvetenhet – en framgångsfaktor

Från den regionala grundskolan, Silviaskolan i Hässleholm, för elever med hörselproblematik rapporterade **Christian Örn** om skolans värdegrund, utbildning och hörselmedvetenhet. Skolan erbjuder eleverna konkreta möjligheter att få en fördjupad medvetenhet om den egna hörselsituationen, en medvetenhet som innefattar både hörselkunskap och ac-

ceptans för de strategier man behöver för att lära, kommunicera etc. All undervisning på skolan genomsyras av medvetet arbete med olika situationers behov av strategier och hjälpmedel. När eleverna slutar grundskolan är ett av målen att man fått alla förutsättningar att diskutera och reflektera kring fungerande strategier i olika miljöer, i och utanför skolan. Silviaskolan har utarbetat en tydlig plan, en matris, för bedömning av elevernas utveckling inom området. Successivt formulerar eleven själv sin kunskap och medvetenhet i "Boken om mig själv".

Jag är jag och jag är stolt över mig själv, både över hur jag är som person idag och över sådant jag uppnått redan efter 14 år. Jag vet att jag kommer uppnå flera, större saker i framtiden. Jag tror på mig själv, på att jag kommer att följa mina drömmar och på att jag kommer att hjälpa andra att uppfylla deras drömmar, för att även om jag tror på mig själv, så tror jag på andra också."

*Elev åk 9 Silviaskolan
"Boken om mig själv" ●*

Text: Ursula Willstedt-Svensson och Erika Sigebäck, Resurscentrum i Lomma
Foto: Bengt Karlsson

⁴ Mitchell (2015) Inkludering i skolan, Natur och Kultur ISBN: 9789127143593

Utnämnda på NCFIE 2016: Nya hedersmedlemmar

Under årens lopp har Barnplantorna byggt viktiga relationer tillsammans med en lång rad professionella inom olika verksamheter såväl nationellt som internationellt. Det har också handlat om olika yrkesgrupper.

Tretton personer har vid en rad olika be-
givenheter som NCFIE-konferenserna och
Barnplantornas familjeläger med glädje
mottagit Barnplantornas utnämning till
hedersmedlem.

Vid konferensen NCFIE 2016 i oktober
var det dags igen. Denna gång gick utnäm-
ningen till personer från olika yrkesgrupper,
men som alla har och har haft ett glödande
engagemang för cochleaimplantat-be-
handling av barn.

Ann-Charlotte Gyllenram beskrev per-
sonerna vid utnämningen och alla fyra
delade de en rad egenskaper som passion
och engagemang.

Jan Andersén, psykolog beskrevs som
kunnig, envis och modig. Psykologen som

både gör tester språkligt och kognitivt på
barnen på kliniken men som också besö-
ker barn i skolan och i dialog med lärare
och rektorer och visar på barnets behov
och har underlag för att vara pådrivande.
Många föräldrar beskriver honom som den
som alltid står på barnets sida. Verksam
vid CI-verksamheten på Sahlgrenska
Universitetssjukhuset i Göteborg.

Rigmor Henskog, numera pensionerad
specialpedagog. Hon var en av de modiga
och engagerade pionjärerna på 1990-ta-
let som jobbade på förskolan i Göteborg
där de första barnen med CI i Sverige gick.
Barnen stod i kö utanför hennes rum för
individuell träning. Hon vågade, trots mot-
ståndet mot CI på barn, stå på barnens sida
och se barn utifrån ett holistiskt perspektiv.

Ulrika Löfkvist, logoped, PhD tidigare
verksam under många år på CI-sektionen
vid Karolinska Universitetssjukhuset i
Stockholm. Numera tillförordnad profes-

sor vid universitet i Oslo. Ulrika beskrevs
som en passionerad globetrotter i kun-
skapsspridning och nätverksbyggande
med hela världen som arbetsfält. Forskare
och inspiratör när det gäller barns kom-
munikation. Verksam bland annat för när-
varande med att sprida kunskap om den
s.k. LENA-metodiken (mer information se
www.lena.org).

Jan Grenner, tilldelades hedersmedlem-
skap postumt. Läkare vid universitetssjuk-
huset i Lund. Chef för CI-verksamheten.
Rättfram, saklig och kunnig med bergs-
klättring som hobby. Hans kollega Jonas
Brännström tog emot diplommet och teck-
nade samtidigt en personlig och insiktsfull
mycket uppskattad beskrivning av Jan
Grenner som en mycket saknad kollega.

Passion, mod och engagemang tycks
vara gemensamma kännetecken hos alla
numera sjutton hedermedlemmar i Barn-
plantorna. ●

Förenad genom ljud, sammanlänkade av Cochlear.

**Världen runt finns det mer än 450 000 människor som hör med ett
implantat från Cochlear. En del kallar dem användare. För oss är
de Familjen.**

- Gå med i Cochlear Family och ta del av fördelaktiga erbjudanden inklusive rabatterade priser
• på bland annat trådlösa tillbehör och Aqua-tillbehör. Var bland de första att få Cochlear Family-
• nyheter, tips och råd för att få ut det mesta av din produkt samt få information om olika event.
- Medlemskapet i Cochlear Family är fritt och öppet för alla som har ett implantat från Cochlear.

**Upptäck fördelarna med ett medlemskap i Cochlear Family.
Gå med nu: www.cochlear.com/sv/family**

För mer information, gå in på
www.cochlear.se följ oss på: [f](#) [t](#) [v](#)

Cochlear, Hear now. And always, and the elliptical logo are either trademarks or registered trademarks of Cochlear Limited.
D838932 ISS2 JUN16 Swedish translation and adaptation

På kunskapståget framåt

med ny webbsida:

www.barnplantorna.se

Många barn behöver mer än CI, vi vet varför

Störande bakgrundsljud och långa avstånd gör det ofta svårt för barn med nedsatt hörsel att höra vad lärare och klasskamrater säger.

Låt barnen utnyttja sina CI på bästa sätt genom att komplettera dem med hörselprodukter som minskar störande bakgrundsljud och långa avstånd.

Alla barn ska ha samma chans i skolan och få möjlighet att ta del av undervisning och gemenskap på lika villkor.

PHONAK
life is on

morethanahearingaid.com | info.halmstad@phonak.com | 035-260 16 00

Rapport:

Phonaks kurs Work Life Phorum

I oktober månad inbjöd Phonak till en kurs som riktade sig till audionomer som jobbar med vuxna som har en hörselnedsättning. Cirka 70 audionomer jämt fördelade ifrån vårt avlånga land var på plats. Leverantörer har genom de senaste decennierna ändrat på sitt förhållningssätt över vad som ingår i deras kurskoncept. Från att ha varit renodlad produktinformation handlar deras kurser idag om ett bredare perspektiv utifrån hur det är att leva med en hörselnedsättning. Vad behöver de yrkesverksamma veta, vad behöver användarna veta, är idag gemensamma frågeställningar för att i dialog med användarna gemensamt erbjuda dessa produkter men också optimal intervention. Det handlar om ett tillsammansprojekt.

Varför deltog jag själv? I egenskap av ordförande i Barnplantorna representerar jag ju barn och ungdomar med en hörselnedsättning. Det handlar om att "knyta ihop säcken", d.v.s. det är att ta del av vetande och kunskap om både barn och vuxna med en hörselnedsättning och det är mycket vi behöver veta inom ett brett område för att på bästa sätt stödja barn och ungdomar.

Vi bjöds på ett mycket bra program som avhandlade allt från psykologi till arbetsinriktad rehabilitering till en lysande presentation av [Peter Westerling](#) om "en brukares vardag".

Vad sker med tal i bakgrundsbuller och lite till

[Truls Gjestland](#), norrman och seniorforskare på SINTEF Akustikk med över 45 års erfarenhet som forskare höll den första presentationen. Det handlade om bakgrunds-

ljudets inverkan på taluppfattningen. Det handlar förstås om att förstå de utmaningar en hörselskada medför. Det är bra att flera intresseorganisatörer och andra aktörer lyfter denna fråga kontinuerligt för att öka medvetandet och kunskapen om vad som behöver göras i lokaler (arbetsplatser, förskolor, skolor, allmänna platser) och att alla drar fördelar av en bättre ljudmiljö. Gjestland pratade ingående om efterklangstid och signal-brus förhållande. Vi fick ta del av intressanta jämförelser av svag syn med och utan glasögon samt svag hörsel med och utan hörapparater. Intressant. Han konstaterade också att "öppna kontorslandskap är djävulens verk".

Personer med hörselnedsättning ur ett helhetsperspektiv

Efter Gjestlands presentation gick vi raskt vidare till att ta del av [Gunnel Backenroths](#)

(professor i psykologi) presentation om att möta och bemöta människor med hörselnedsättning ur ett helhetsperspektiv. Det handlade om empowerment, kognitiva samtalsverktyg och coping strategier. För att kunna diskutera ett helhetsperspektiv handlar det om att se både tekniska aspekter men också medicinska, pedagogiska, psykologiska och sociala aspekter. Därför blir ju också en rad professionella involverade i interventionsverksamheterna, enligt Barnplantornas menande. Hon nämnde alla de roller som audionomen har som utredare, rehabiliterare, undervisare, rådgivare, stödjande och coachare. Den största professionella utmaningen för audionomen är ändå patienter från olika kulturer.

"Jag ser mig inte som en brukare"

Nästa föreläsare kastade oss rakt in i verkligheten. [Peter Westerling](#) började med att ➔

Naish och Poppy är syskon. De skrattar, leker, spelar, lär och simmar tillsammans med den vattentäta Aqua Case™, en AquaMic™ headpiece och en Neptune ljudprocessor.

Naish og Poppy, AB-brukare

Advanced Bionics

LJUD – NATURLIGT FÖR MIG

På stranden och i vattnet

För ytterligare information - AdvancedBionics.com

→ kommentera titeln på hans anförande "En brukares vardag" med "En brukares vardag vad är det? Jag ser mig som en användare och kan förlika mig med att se mig som en patient men brukare nä..."

Intressant reflektion enligt mitt menande. Jag drar mig till minnes en föreläsning jag bevistade där David Lega pratade. För den som inte vet vem David Lega är så är han välkänd inom politiken och funktionshinderrörelsen för sina påpekanden om att ha blivit kallad allt från brukare, rullstolsburen, rullstolsbunden, funktionshindrad, handikappad m.m. men konstaterade att han inte gillade något av epiteterna och undrade om han skulle bli kallad brukare, var då hans flickvän en missbrukare? Nä, han tyckte det räckte med "jag heter David Lega".

Nåväl, Peter Westling är Creative director, gift och har två barn, skrinare, paddlare, golfare och hemmfixare. Dessutom är han döv på höger öra och hör "rätt dåligt på vänster öra". Peter Westling poängterar hur viktigt det är för honom med hörapparat, hörhjälpmedel och säger "jag måste ha alla hjälpmedel som finns för att klara arbete och fritid. Det måste verkligen vara de senaste för att jag ska få de bästa förutsättningarna."

Peter Westling visade verkligen att det går att ha ett aktivt liv som hörselskadad. Tilläggas ska att han hade en stor portion jävla anamma och ett enormt driv.

Arbetslivsinriktad rehabilitering för personer med hörselskada

Pia Uhlin från Arbetsförmedlingen i Göteborg avdelningen för syn/döv/hörsel berättade mer om arbetsförmedlingens uppdrag och arbetslivsinriktad rehabilitering. Flera ungdomar i Barnplantorna

har nu kommit upp i arbetsför ålder och behöver stöd i sina första erfarenheter av arbetslivet. Då behöver de veta vilka rättigheter de har till hörselhjälpmedel och när det är Försäkringskassans ansvar eller Arbetsförmedlingens ansvar.

Pia Uhlin berättade bland annat om vad Arbetsförmedlingens tjänst innebär. Det handlar om:

- Att den arbetssökande ska få kunskap och insikt om sina personliga förutsättningar för arbete och utbildning,
- och att utreda hur svårigheter kan kompenseras och hur den arbetssökande kan stärkas och utvecklas.

Jag kan bara konstatera att Arbetsförmedlingen är så önskvärd som utställare vid de Teknik- och kommunikationsmässor som arrangeras vartannat år i Göteborg, Lund och Stockholm för att möta användare. Det är ett utmärkt sätt att nå ut med information. Än så länge är det bara Arbetsförmedlingen i Göteborg som nappat på detta erbjudande. Deras utställningsmonter har varit mycket välbesökt.

Försäkringskassan förklarar rätten till arbetshjälpmedel

Sedan var det dags för **Anders Pojkas** från Försäkringskassan att ta vid. Presentationen blir högaktuell eftersom Post- och Telestyrelsen precis drivit igenom ett förbud mot vissa frekvenser som används av vissa av Comfort Audios hörhjälpmedel. Det betyder att Försäkringskassan får bråda tider eftersom alla hjälpmedel som detta avser måste bytas ut före den 1 januari 2017. Visst är det märkligt att ingen samverkan i denna process sker mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan avseende vuxna.

Än märkligare blir det när Anders Pojkas informerar om att på grund av tidsbristen godkänns inga uppgraderingar till andra hjälpmedel utan de ämnar, vad jag förstår, köpa in till fullpris (!) Comfort Audios hjälpmedel Digisystemet som i praktiken redan utgått ifrån sortimentet och ersatts av Phonaks ROGER-system (Comfort Audio är numera en del av Phonak). Post- och Telestyrelsens beslut kan ju inte ha kommit som en blix från en klar himmel!

Viktig information var emellertid att det är bidragsmottagen som äger hjälpmedlet och att avskrivningstiden är fem år. Om en person varit anställd under kortare tid än 12 månader gäller det att söka stöd för hjälpmedel från Arbetsförmedlingen.

Hearing Instruments and state of the art and future perspective

Michael Nilsson från Phonak konstaterade att förse en användare med hörapparater utan att erbjuda adekvat hörselträning är att inte använda hörapparaten optimalt. Här har vi mycket att göra i Sverige!

Jacob Johansen, en ung kille med CI, presenterade på NCFIE 2016 i Göteborg hur han själv hade utformat ett hörselträningsprogram. Det handlade bland annat om träning medelst ljudböcker. Inget av detta hade han blivit erbjuden av hörselhabiliteringen.

Michael Nilsson konstaterar att "hörapparatindustrin måste, vid utveckling av hörapparater, tänka vad det är hjärnan vill höra och inte vilken teknologi som vi kan utveckla. Det handlar om att röra sig mot naturligt lyssnande/hörsel".

Det blev många intressanta påpekanden om hjärnan som alltid strävar efter "learning, coping and compensating". Michael konstaterar att hjärnan arbetar på att kom-

Teknik- & kommunikationsmässan

Mässan med det senaste inom hörselteknik, pedagogik och anpassade lärandemiljöer

Göteborg 2017

FRI ENTRÉ

Mässan med det senaste inom hörselteknik, pedagogik och anpassade lärandemiljöer

Kom och se utställningen med det senaste inom hörsel, teknik, ljudmiljö, kommunikation och pedagogik.

Mässan vänder sig till alla med någon typ av hörselnedsättning eller dövhet oavsett ålder. Mässan vänder sig också till föräldrar, anhöriga och övriga intresserade.

Mässan arrangeras av Barnplantorna, Habilitering & Hälsa/Hörselverksamheten, Katrinelundsgymnasiet/Hörsel, Kannebäcksskolan.

**Folkets Hus
Järntorget, Göteborg**

Tisdagen den 14 mars 2017, klockan 13–18.

Fri entré – välkomna!

www.barnplantorna.se

 Teknik- & kommunikationsmässan
Göteborg 2017

→ **pensera för hörselnedsättningen.** Det kan göra att olika mätningar försvåras.

Vi fick en inblick i utvecklingen och vad vi ser just nu, d.v.s. introduktionen av telemedicin (vård på distans via Skype eller dylikt) och fler och fler uppdaterade användare som utmanar och ställer krav.

Vilka faktorer vid utprovning av hörapparater har betydelse för användaren?

Peter Nordqvist från forskningsinstitutet Hörselbron berättade mer om det nationella kvalitetsregistret, som är en unik möjlighet till kunskap som förhoppningsvis på sikt ska leda till utveckling av hörselhabilitering. Han konstaterar bland annat att hörapparat i kombination med hörseltekniska hjälpmedel är överlägset andra lösningar.

Tre viktiga slutsatser kom fram, nämligen:

- stora datamängder är viktiga för att förbättra vården,
- signifikanta skillnader finns mellan landsting, kliniker och produkter,
- förbättrad information och kontakt med patienten är en enkel och billig åtgärd som ökar kvaliteten.

Hälsa hos vuxna med hörselnedsättning

Sarah Granberg avslutade en mycket bra dag med att ytterligare "knyta ihop säcken" med att prata om hälsa hos vuxna med hörselnedsättning. Hon konstaterar det, som vi vet från även andra verksamheter, att ekonomiska aspekter har smugit sig in i hörselvården. "Det finns ibland ingen forskningsevidens utan vi behöver mer evidensbaserad vård."

Apropå Peter Westlings konstaterande över hur han ser på sig själv, säger Sarah Granberg: "Det finns ju en rad benämningar som används inom hörselvård som klient, kund, patient, användare och brukare. För att en person med hörselnedsättning ska erhålla samma status som alla andra patientgrupper inom vården bör vi hålla oss till benämningen 'patient'."

Jag delar Sarah Granbergs påpekande. Stort TACK till Phonak för ett bra, spännande och brett kursprogram samt för två trevliga dagar! ●

Text: Ann-Charlotte Gyllenram

Kommentar

Regeringen har några veckor efter Phonaks konferens dragit tillbaka Post- och Telestyrelsens beslut om förbud för vissa frekvensband avseende vissa hörselhjälpmedel. Barnplantorna tillskrev både SKL (Sveriges Kommuner och Landsting), Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan och kritiserade beslutet med förbudet. Det handlade om ringa framförhållning, igen information till användarna, ifrågasättande av priser och inköp av en produkt som utgått ifrån marknaden genom Phonaks köp av företaget Comfort Audio.

Arbetsförmedlingen kommenterade till Barnplantorna följande:

Det är positivt att Barnplantorna är aktiva och bevakar detta viktiga område för personer som har behov av arbetstekniska hjälpmedel, i skrivningen till Arbetsförmedlingen lyfts viktiga aspekter fram."

Specialskola till hösten?

Välkommen att söka till våra skolor med lärmiljö för elever som behöver alternativ:

För elever med synnedsättning och ytterligare funktionsnedsättning: **Ekeskolan.**

För elever med grav språkstörning: **Hällboskolan.**

För elever med medfödd eller tidigt förvärvat dövblindhet och elever med hörselnedsättning i kombination med utvecklingsstörning: **Åsbackaskolan.**

Regionala specialskolor för elever med hörselnedsättning: **Manillaskolan** i

Stockholm, **Kristinaskolan** i Härnösand, **Birgittaskolan** i Örebro, **Vänerskolan** i Vänersborg och **Östervångsskolan** i Lund.

Ansök via www.spsm.se senast den 15 januari 2017. Vill du veta mer om skolval eller boka besök? Kontakta oss på 010-473 50 00 eller titta in på www.spsm.se

Specialpedagogiska skolmyndigheten
www.spsm.se

Claras hörselresa:

Ingenting är omöjligt!

Så här mitt i vintern känns det avlägset att tänka tillbaka på augusti och den enorma värmebölja som vi alla njöt av då med trettio grader framåt 19-tiden på kvällen. Mitt i denna tropiska värme besökte vi i Barnplantorna Clara och hennes familj, mamma Hanna, pappa Robert och lilla-syster Lilly.

Clara är född döv och en genetisk utredning visade att Claras dövhet beror på Connexin 26 ([se faktarutan](#)). Hanna berättar hur allt började.

– Vid Claras födsel visste vi inget om Connexin 26. Clara passerade inte igenom nyföddhetscreeningen. När Clara var ett år sövdes hon för att genomgå ABR. Då blev

det klarlagt att Clara var döv. Redan vid sex månaders ålder fick vi veta att Claras hörselnedsättning berodde på Connexin 26. Robert och jag vet inte att någon av oss har någon hörselproblematik i släkten.

När Clara var ett år och en månad gammal opererades hon med dubbla CI. Själva beslutet om CI var Hanna och Robert helt eniga om och det kändes inte som något svårt beslut.

– Operationen var emellertid omtumlande känslomässigt, säger Hanna. Clara hade strax före operationen lärt sig gå, men hon förlorade inte sitt balanssinne utan gick igen endast två dagar efter CI operationen. Vid inkopplingen blev Clara

först lite ledsen, men det gick snart över. Först kopplades ena örat in och nästa dag nästa öra. Clara var nyfiken på ljud med en gång och hon har aldrig tagit av sina CI apparater.

Clara är intresserad av språk

Hanna och Robert valde förskolan Humlegården utanför Helsingborg för Clara. Det är en förskola bestående av 80 procent hörande barn och resterande är barn med hörselnedsättning. Hanna berättar att de gjorde ett medvetet språkval efter internationell kunskapssökning.

– Vi hade läst mycket om internationella strategier kring valet av teckenspråk

till barn med CI och förstod att i många fall hade talet utvecklats bättre när man slutat teckna. Givetvis är det här väldigt individuellt från barn till barn så vi avvakade för att se hur Clara utvecklades. Det är svårt att säga när vi slutade, men det var ett medvetet val som vi idag är väldigt nöjda med.

Hanna och Robert var också väldigt tydliga vid dialog med förskolepersonalen att de inte skulle stödteckna till Clara vid riktad kommunikation. Det kom inte helt naturligt för personalen då deras tidigare erfarenhet var elever som opererats runt 4–5-årsåldern. Dessa elever har oftast ett helt annat behov av tecken än barn som opererats kring 1-årsdagen. Personalen insåg dock snabbt till sin överraskning hur väl det gick för Clara enbart med tal så det var en positiv lärdom även för dem.

Hanna och Robert har varit på flera kurser och sommarläger i Barnplantornas regi och därmed även knutit personliga kontakter med flera av Barnplantornas inbjudna föreläsare. De hade turen att AVT (Auditory Verbal Therapy) precis implementerades i Skåne. Karin Green Salmonson, specialpedagog från hörselhabiliteringen hade precis gått AVT-utbildning i Stockholm och hon vägledde dem i AVT.

”Vi fick bra stöd”

Vi pratar en stund om CI-verksamheten i Lund och Jan Grenner, alldeles för tidigt avliden chefsläkare vid CI-verksamheten, var ett mycket stort stöd.

– Vi hade ett gott förtroende för Jan Grenner både initialt i krisen men även längre fram, säger Hanna.

I Barnplantorna märker vi ofta att föräldrars ansvar för barnet med CI är uppdelat utifrån egna kunskapen eller intresset. För Hanna och Robert är det så också. Hanna tycker att det är en styrka att Robert är bra på tekniken. Clara hade tidigare Comfort Audios/Phonaks halsslinga och mikrofon-system. Denna äldre teknik är dock väldigt känsligt för elektroniska störningar och när Clara bytte klassrum fanns det ett elskåp som gjorde det omöjligt att ha halsslinga. Nu har istället Clara modern teknik i form av två stycken DT20 micro receivers ([www.](#)

[digitalmicroreceiver.com/sv/ett-stort-ljud-i-ett-litet-format](#)) som väger endast ett gram och som kopplas direkt på Claras processorer. Ny teknik ställer nya krav på skolpersonalen och det var lite trixigt i början att få tekniken att fungera men resultatet nu är väldigt bra. Ljudkvaliteten är högre och den nya tekniken är mindre känslig för yttre störningar.

Rektor i skolan ser till behovet inte kostnaden

Innan Clara skulle börja skolan gjorde hennes föräldrar en ordentlig genomgång vil-

ken skola som skulle kunna vara bäst för Clara. Valet föll på Rydebäcksskolan. De var tillmötesgående med en gång.

– Det är självklart att Clara ska gå här och få finnas i en skola i sin hemmiljö, konstaterade rektorn, det är vårt ansvar att se till att det fungerar väl för henne.

Både Hanna och Robert understryker att det aldrig har varit några diskussioner med rektorn om kostnader utan han ser till behovet. Skolan har en elevmikrofon på två elever. De har till och med köpt in Aqua+ fodral och batteriladdare som ska användas när skolan åker iväg och simmar. Enligt ➔

→ rektor är det ett hjälpmedel som används inom skolverksamheten.

– Jag påstår inte att allt har fungerat perfekt men om något strulat så har det snarare berott på okunskap från skolan och inte en ovilja att hjälpa till, säger Hanna. När vi belyst problem eller frågor tycker vi att skolan mestadels arbetat bra. Vi har en bra dialog med rektorn, pedagoger och klassassistent och de är lyhörda.

– Karin Green Salmonson från habiliteringen gav oss mycket stöd när Clara gick på förskolan och det var Karin som introducerade elevhälsan för oss när Clara började nollan. Där jobbar hörselpedagog Lena Sjölin, som också är en stor tillgång. Lena har alltid varit tydlig med att hon gärna är med i möten som vi har med skolan och hennes erfarenhet och professionalitet har hjälpt oss.

I klassen finns det ett barn till med CI, en pojke som heter Erik. Vi i Barnplantorna frågar om Erik och Clara hänger ihop eftersom de har CI. Hanna förklarar att både Erik och Clara är inkluderade i klassen och har sina respektive kompisar.

– Men det är förstås en fördel för oss föräldrar att vi gemensamt kan stötta och peppa varandra.

Vem är Clara?

Vem är Clara? Hur ser Hanna och Robert på Clara? Hanna säger att hon tänker på Clara utifrån hela hennes personlighet. En bit av det inbegriper naturligtvis också att hon har CI, men i första hand är hon en individ med speciella egenskaper. Precis som Claras lillasyster Lilly.

Clara är mycket social och har många kompisar i klassen. Lärarna säger att hon är aktiv på lektionerna, men behöver visst stöd.

Både Hanna och Robert har jobb med mycket arbetskontakter i länder långt utanför Sverige och kommunicerar mestadels på engelska i sina respektive arbeten. De ser det som ytterst viktigt att Clara blir mycket bra på engelska.

– Det är verkligen ett måste i vår globaliserade verklighet, poängterar Hanna. Vi

känner ingen oro för att Clara inte ska kunna bli tvåspråkig i svenska och engelska. Vi kan tänka oss att bosätta oss några år i något annat land för att våra båda döttrar ska lära sig engelska och kunna använda det obehindrat.

Clara och Lilly berättar gärna om sig själva. Båda är de eniga om att en bra kompis ska vara snäll och hjälpa andra men Clara vill jobba på djurdagis när hon blir stor och

kanske sjunga på melodifestivalen. Lilly däremot vill bli "simfröken".

Som alla barn har de många tankar som att det verkar vara svårt att vara förälder och att det verkar enklare att vara astronaut. Coolt! Tack Hanna, Robert, Clara och Lilly för en trevlig dag! ●

Text: Ann-Charlotte Gyllenram

Foto: Stefan Petersén

FAKTA: Connexin-26 – medicinsk orsak till dövhet/hörselskada

Människokroppen består av många miljarder celler. I varje cell finns arvsanlaget, generna. I genen finns alla ärftliga egenskaper. Arvsmassan innehåller cirka 30 000 gener. Forskare tror att ungefär 500 gener inverkar på hörseln. Generna

styr cellens funktion genom att bilda olika proteiner.

Connexin-26 är ett protein. Vid connexin-26-brist kan individen födas med eller utveckla en hörselskada eller dövhet. Proteinet connexin-26 är ett protein

i stödjecellerna runt hårcellerna. Vid brist på connexin-26 hos både mamma och pappa föds barnet med connexin-26-brist. Connexin-26-brist är en vanlig orsak till dövhet/hörselskada. ●

MED⁹EL

Varför är
Tim så glad?

Hans föräldrar valde SYNCHRONY®—Inte en operation

Tims föräldrar valde SYNCHRONY cochleaimplantat när han förlorade sin hörsel. Så när han behövde en högupplöst 3.0 T MR-undersökning efter en olycka på lekplatsen, kunde han få den på en gång. Han hade behövt en operation för att först ta bort implantatmagneten om han hade haft ett annat cochleaimplantat.*

MR-undersökningar är vanliga, så om du funderar på ett cochleaimplantat för ditt barn, välj ett cochleaimplantat som passar för MR-undersökningar.

hearLIFE

* Endast MED-EL SYNCHRONY cochleaimplantat är CE-märkt och godkänt av FDA för 3.0T MR-undersökningar utan att ta bort magneten. Förutsatt att man följer användningsinstruktionerna.

medel.com

Rapport:

Nordiskt Audiologiskt Sällskaps kongress i Trondheim

Undertecknad, Eva Albrechtsen, ST-läkare i audiologi vid audiologiska kliniken, Universitetssjukhuset i Örebro har fått i uppdrag att skriva minnesanteckningar från NAS-kongressen i Trondheim den 11–14 september 2016.

Detta var mitt första möte i Trondheim och vädret, staden och naturen visade sig från sin vackraste sida de tre dagarna som NAS var. Programmet som man hade satt ihop var mycket intressant och kongressen hade cirka 300 deltagare.

Introduktion – Harvey Dillon från Australien

Den förste huvudföreläsaren var [Harvey Dillon](#) från Australien. Han arbetar vid National Acoustic Laboratories (NAL) i Sydney, Australien. Han beskrev diagnostisering, träning och behandling av Central Auditory Processing Disorders (APD). Om man har centrala hörsel-störningar har man svårigheter att förstå tal, framför allt i olika störande miljöer. Diagnosen APD är svår att ställa då dessa problem också kan förekomma vid ADHD, autism och andra sjukdomar. APD är en paraplyterm för säkert ett antal olika sjukdomar i centrala hörsel-systemet. För att ställa diagnosen behöver man olika typer av tester såsom hörseltester, kognitiva tester, uppmärksamhets- och arbetsminnestester m.fl.

Harvey Dillon berättade om en speciell typ av APD kallad Spatial Processing Disorder (SPD). Vid denna diagnos har personer problem att lyssna på talat språk under tiden som ett störande ljud, buller, när annat tal kommer från ett annat håll. Harvey Dillon och kollegor fann att en hel del av barnen med SPD tidigare hade haft vätska bakom trumhinnan (otosalpingit)

och därför långvariga perioder med fluktuerande hörselnedsättning. Detta var mycket intressant och tankeväckande. För att behandla finns det olika möjligheter att förbättra ljudförmågan, till exempel med högtalarsystem samt sedvanliga instruktioner till den som talar, att tala klart och långsamt etc.

Studie från Norge på normalhörande

[Tone S Mattson](#) från Norge presenterade data på 50 normalhörande norska barn. Hon hade gjort mycket omfattande olika typer av så kallade centrala hörseltester. En del resultat var lika, andra olika internationella studier och Tone hade funderingar kring om detta kunde bero på att talspråket, till exempel norska-svenska, är lite olika jämfört med engelska.

Anu Sharma om hjärnans plasticitet

En av de mest intressanta föreläsningarna på årets NAS var [Anu Sharmas](#) föreläsning avseende hjärnans plasticitet. Anu Sharma är professor vid Colorado University och har bedrivit mångårig forskning på hjärnans plasticitet hos både barn och vuxna med hörselnedsättning och CI. Anu Sharma är välkänd hos många av Barnplantornas medlemmar. Med hjärnans plasticitet menas hjärnans förmåga att ta åt sig och lära sig nya sensoriska impulser, till exempel syn, känsel, taktilitet eller hörsel. Det är välkänt och påvisat av bland andra Anu Sharma att om en del av hjärnan inte används på kortare eller längre tid kommer andra delar av hjärnan att överta funktionen i detta område. Detta har visat sig oerhört viktigt när det gäller till exempel tidigt CI till barn. Det har visats av Anu Sharma och andra att hos döva barn som inte har ➔

→ CI så har hörselbarken (i tinningloben) fått hjälpa till och stimuleras av synimpulser. Till en viss del kan det även gälla barn som har fått CI, sannolikt enligt Anu Sharma också beroende på vid vilken tidpunkt man har fått CI. Anu Sharma har visat att hjärnan har en mycket stor kapacitet att förändra sin aktivitet och att den är absolut störst under de första två åren i livet. Anu Sharma berättade också om att pannlobens aktivitet är ökad vid hörselnedsättning. Detta talar för att personer med hörselnedsättning använder mycket mer kognitiva redskap för att lyssna och därmed mer arbetsminne, vilket bland annat ger snabbare trötthet.

Det som var mest intressant och nytt var att Anu Sharmas grupp har visat att även kortvarig samt lätt hörselnedsättning kan förändra aktiviteten i hjärnan och att till exempel insättande av CI eller hörapparat under mycket snabb tid kan omprogrammera hjärnan igen. Men som slutkläm berättade Anu Sharma att hjärnan kommer att organisera om sig mer permanent om vi väntar för länge med att ge impulser.

Antje Aschendorff om ensidig dövhet
Antje Aschendorff, erfaren öronkirurg från Freiburg i Tyskland, pratade om ensidig dövhet. Hennes speciella område är CI, där hon deltar i utveckling och utvärdering av

olika elekt-roder m.m. Hennes presentation handlade om ensidig dövhet och dess påverkan på taluppfattning, ljudlokalisering och diskussion kring vad man kan göra i rehabilitering för denna grupp. Nya studier från andra har visat att denna grupp av patienter med ensidig hörsel har betydligt mer problem än vi tidigare har uppmärksammat och behöver ibland mycket mer stöd inom skolan, visar sämre akademiska resultat, blir mer trötta etc. Doktor Aschendorff berättade om en studie omfattande 88 vuxna och 28 barn med ensidig dövhet eller asymmetrisk hörselnedsättning som har fått CI. Alla fick bättre ljudlokalisering jämfört med benförankrade hörapparater eller så kallade CROS-apparater. När det gäller barnen med ensidig dövhet och CI är materialet fortfarande litet och studien pågår.

Flera studier från Norge

Siri Aker från Rikshospitalet i Oslo berättade om CI-operationer av ensidigt vuxna döva med svår tinnitus. Huvudparten av patienterna hade positiva upplevelser av CI med bättre livskvalité, minskad tinnitus och bättre taluppfattning.

Berth Eksveens presenterade en studie om åtta barn med Downs syndrom som hade fått CI. Sju av dem hade fått på båda sidorna. Alla barnen är användare men ing-

et av barnen har utvecklat ett gott talspråk förutom enkla ord och förståelse av tal. Alla använder tal och tecken.

En studie av Marte Myhrum, också från Norge, påvisade resultat från personer som hade fått CI ett och två med långa mellanrum. Generellt gav CI nummer två sämre taluppfattning än CI nummer ett och att fler inte använde CI nummer två. Dessa resultat är i linje med vad andra centra också har funnit. Däremot förbättrades ljudlokalisationsförmågan.

Rapport från England om diagnos och behandling av tinnitus

David Baguley från Cambridge i England höll ett föredrag om diagnos och behandling av hyperakusi och tinnitus. Han lanserade också uttrycket "misophoni" som handlar om mer emotionella reaktioner som rädsla och också ilska när till exempel personen har hyperakusi och/eller tinnitus. David Baguley gick igenom olika typer av behandlingsformer.

Thomas Lenarz – skraddarsydd elektrod önskvärd

Thomas Lenarz från Tyskland pratade om nya teknologier inom hörselimplantat. Han påpekade att nya CI i framtiden bör ha en mer optimal position av elektroden, det vill

Det finns glädje i varje årstid.

Med den enkla, smarta och diskreta Kanso™, är varje dag en dag med leklu

- Samma hörupplevelse som med Nucleus® 6, med ljudprocessorn säkert gömd under håret...eller en mössa!
- Kanso-ljudprocessorn är så liten och lättanvänd att ditt barn kommer att vara utanför dörren innan du ens får på dig stövlarna.

För mer information, kontakta personalen på CI-kliniken eller gå in på www.cochlearkanso.com/sv Följ oss på:

Cochlear, Hear now. And always, Kanso, Nucleus, och den ellipsformade logotypen är antingen varumärken eller registrerade varumärken tillhöriga Cochlear Limited. © Cochlear Limited 2016. D1149444 1551 NOV16 Swedish translation

→ säga en så liten distans som möjligt mellan det kortiska organet, där hårcellerna finns, och elektroden. Han talade också om nya tekniker att försöka minska den ärrbildning och lätta inflammation som kan bli runt elektroden och därmed minska elektricitetens förmåga att stimulera nervänds-sluten i hörselnerven. Thomas pratade om forskning vad gäller att kombinera CI med en kanal där man kan ge olika typer av mediciner och i framtiden genterapi och kanske så kallad stamcellsterapi. Denna forskning görs fortfarande på djur.

Sue Archbold om "cost benefit"

Sist på konferensen talade Sue Archbold under ämnet "Rehabilitation – is it necessary today?". Sue Archbold är mycket känd inom Barnplantorna och är helt nyligen pensionerad som ansvarig för The Ear Foundation i Nottingham, England. Sue har en lång erfarenhet som lärare för döva barn och var med om när det första barnet i England fick CI. Sue pratade mycket engagerat om hörselnedsättning/dövhet såväl i barndomen som hos vuxna och hur viktigt det är att verkligen kunna utnyttja olika hörapparater och CI-teknologier samt FM-system. Hon underströk hur viktigt det är att se både personen och familjen som en helhet och det stöd och de hjälpmedel som de behöver. Sue pratade också om betydelsen av att såväl i England som i Norden bevaka hur finansiering av hörselvård sker och också att utnyttja de resultat och studier som finns avseende s.k. "cost benefit" (kostnader/nytt) som finns rörande bland annat CI.

Slutligen fanns också ett tillfälle att få träffa key-note speakers för att i grupp diskutera och ställa frågor, vilket var mycket uppskattat. Hela NAS-konferensen avslutades med en kartläggning av nordisk rehabilitering av vuxna personer med hörselnedsättning, en studie från de fem länderna med en sammanfattning på svenska och engelska. Denna kan återfinnas på NAS hemsida (www.nas.dk).

Detta var sammanfattningsvis en mycket trevlig konferens med många bra key-note speakers och naturligtvis andra talare och posters. ●

Text: Eva Albrechtsen & Claes Möller
Bilder: Cochlear Nordic

Den **färgstarka** reklambyrån som gör er extroverta!

Kontakten med oss räcker för de flesta typer av uppdrag inom reklam, marknadsföring och informationsproduktion.

Xtrovert Media

www.xtrovertmedia.se

Västergatan 29, 413 13 Göteborg | 031-82 51 51 | info@xtrovertmedia.se

Språkkonferens i Lund:

Lyssna, förstå och lära i tid

Barnplantorna samarbetar med en rad forskare nationellt såväl som internationellt. I augusti deltog Barnplantorna i en språkkonferens i Lund. Arrangörer var Linnémiljön Cognition, Communication and Learning Lunds universitet samt avdelningen för logopedi, foniatri och audiologi vid Lunds universitet. Över 200 deltagare hade anmält sig. Det var en blandad publik av forskare, kliniker, pedagoger, logopeder och myndigheter. Konferensen avhandlade barn med språkstörning. En rad beröringspunkter med barn med hörselnedsättning finns och vi i Barnplantorna har ett stort intresse i barns språk och lärande, varför det var angeläget att delta.

Forskning om språk

Syftet med konferensen var att presentera evidensbaserat vetande och forskning inom språkområdet. De flesta barn utvecklar faktiskt språk med en otrolig hastighet men ibland går det inte som på räls. Faktorer hos barnet själv och i dess miljö samspelar i språkutveckling. Konferensen ämnade täcka upp aktuell forskning om utveckling av muntlig och skriftlig kommunikation hos barn, tidig upptäckt av barn som löper risk för språkstörning samt effektiv intervention för barn med språkstörning

Tidig ordinlärning, vad vet vi och varför är det viktigt?

Inledde konferensen gjorde [Janne von Koss Torkildsen](#) (docent i logopedi vid universitetet i Oslo) och [Kristina Borgström](#) (doktorand i Lund). De har forskat på tidig ordinlärning och vad vi vet samt vad vi inte vet. Vid forskning på 20 månader

gamla barn som endast har ett relativt litet föräldraskattat ordförråd har de noterat att dessa barn reagerar svagare på felaktig parning bild+ord än vad motsvarande barn med stort ordförråd gör. Man kan redan så tidigt som när barnen är cirka två år se skillnader i hur barn hanterar ord beroende på om de är i risk för att utveckla dyslexi eller ej.

Hur påverkas ordinlärning av språkstörning och flerspråkighet

Flerspråkighet (flera orala språk) är föremål för mycket diskussioner och bekymmer rörande CI-behandling av barn med utomsvensk bakgrund. Resultaten avseende utveckling av svenskt talspråk är oftast blygsamma, men hur möter interventionsteamerna dessa barn? Oftast finns ingen plan, menar vi i Barnplantorna.

Utifrån ovan var [Annika Anderssons](#) och [Ketty Holmströms](#) föredrag om hur ordinlärning påverkas av språkstörning och flerspråkighet intressant. Annika Andersson har bland annat undersökt likheter och skillnader i hur hjärnan arbetar när det handlar om modersmål och andraspråk.

Bredd, flyt och djup i ordförråd avhandlades av Ketty Holmström. Vid en interventionsstudie har hon visat att elever i mellanstadieåldern fick förbättrat språkflyt och djup efter intervention men att effekterna också mattades av. Hon menar att det indikerar att interventionsträning bör ske över tid. Intressant var också att hon väldigt snabbt berörde vid den problematik vi har i Sverige idag; nämligen att svårigheter att ge språkstimulans och träning hos alla modersmål som förekommer idag hos elever.

[Birgitta Sahlén](#) uttryckte det väl i introduktionen:

– Vi behöver hitta samverkansformer och vi behöver fler logopeder och pedagoger som är flerspråkiga.

Tvårvetenskapliga team är högaktuella enligt Barnplantorna. Programgruppen för NCFIE konferenserna är ett synnerligen tydligt exempel på tvårvetenskapligt arbete.

Smartare lek- och lärspele

[Agneta Gulz](#), professor i Lund/Linköping presenterade lek- och lärspele. Det handlar om att barn själva kan bli matematiklärare åt digitala figurer i ett dataspel och på så sätt stimulera sitt eget lärande. Hennes forskning visar att förskolebarn kan lära sig grundläggande matematiska begrepp genom att spela ett digitalt spel där ett av momenten är att lära ut till figuren i spelet.

Familjeorienterat synsätt på barn med språkstörning

[Nelli Kalnaks](#) studie har fokuserat på språkstörning ur ett familjeperspektiv. Studien är unik och tydligen den enda i sitt slag i Sverige. Studien visar att 85 procent av barn med grav språkstörning har en eller två föräldrar som också har liknande svårigheter. Detta ställer stora krav på utveckling av interventionsverksamheter och uppföljning av interventionsåtgärder.

Nelli Kallnak menade också att BVC bör följa barn extra noga när det finns känd hereditet för språkliga svårigheter, läs- och skrivsvårigheter eller svårigheter med social kommunikation.

Intervention när och hur?

En av föredragshållarna var professor [Olof Sandgren](#). Han var också en av de sakkunniga bakom forskningsöversikten i Jan Sydhoffs slutbetänkande om kvalitet i ut-

bildningen för barn med dövhet, hörselnedsättning och språkstörning (SOU 2016:46).

Sandgren menade att oregelbunden och ostrukturerad intervention inte leder till förbättringar hos eleverna, även om man hade satt upp tydliga mål och gett instruktioner vid insatsens start. Om däremot skollogoped och lärare tillsammans planerade och undervisade eleverna, erhöles bättre resultat. Intressant att notera var att även elever utan språkliga svårigheter förbättras mer med arbetssätt där logoped och lärare samverkade än under andra förutsättningar. Poängen var/är att det inte räcker att logopeden finns i klassrummet. Olof Sandgren tydliggjorde det som är ett av Barnplantornas mantra – nämligen **tvärprofessionellt samverkan är nyckeln till framgång**.

Följ upp barnens språkutveckling regelbundet

[Kristina Hansson](#) påpekade i sin dragning att graden av hörselnedsättning inte predicerar (förutsäger) ett barns språkförmåga. Regelbundna uppföljningar av språkutveckling bör göras regelbundet hos alla barn med någon form av hörselnedsättning som har hörapparater eller cochleaimplantat.

Lära sig att skriva bättre genom att observera en kompis, är det möjligt?

Under de kommande två anförandena efter kaffepausen hade [Victoria Johansson](#) och [Åsa Wengelin](#) fokuserat på skrivprocessen. Det tycks mer eller mindre evidensbaserat att man kan bli bättre på att skriva genom att observera andra och att reflektera och samtala om detta tillsammans med en kompis.

Intressant i Johanssons studie var att skillnader mellan flickor och pojkar på grund

av olika kognitiv mognad kanske också hänger ihop med sociala förväntningar. Det knyter lätt an till det som Barnplantorna tidigare nämnt i sitt nyhetsbrev, nämligen vilka förväntningar som finns på dig.

När det gäller elever med dyslexi visar inte den färdiga texten vilka stora ansträngningar som ligger bakom. Intressant var att nya data visade skillnader på texter som kommit till genom diktering kontra egen skrivet. Texten vid diktering får mer tal-språkskaraktär.

Buller och hessa röster hur påverkar det språksvaga barn?

Många som varit på Barnplantornas NCFIE konferenser drar sig till minnes att de lyssnade på [Viveka Lyberg Åhlander](#) vid NCFIE 2014 i Stockholm. I Lund pratade Viveka Lyberg Åhlander från Lunds universitet och [Jonas Christensson](#) från företaget Ecophon om hur lärarens röst och klassrummets akustik påverkar elevers språkförståelse.

Viveka har vid tidigare konferenser pratat om att lärarens röstkvalitet påverkar taluppfattning och därmed språkförståelse. Fokus på lärarens röst är dessutom i allra högsta grad en arbetsmiljöfråga för lärare, med andra ord en yrkesrelaterad fråga och föremål för sjukskrivningar hos lärare. Att vara lärare är ett röstyrke, berättar Viveka. Lärarens röst och klassrummets akustik kan inverka både bra och dåligt på elevers språkförståelse. Det behövs mer medvetande om detta i skolor idag.

Jonas Christensson fastslår att alla skolor bör byggas enligt högsta standard, det vill säga *ljudklass A*. men konstaterar att de flesta skolor inte ens når upp till minimikraven. Båda konstaterade att vi behöver arkitekter och beslutsfattare om skolor

att samverka. Lärarutbildningarna bör ge blivande lärare en gedigen utbildning i röst användning och röstvård. Äntligen får vi i Barnplantorna också påpeka det Jonas Christensson konstaterade, nämligen att hörselkåpor inte är någon bra lösning på ljudproblem i skolan.

Developing a communication supporting classrooms observation tool

Dagens sista föreläsare var [Julie Dockrell](#) (professor), som höll en mycket intressant presentation om språklig input till barn från föräldrar och pedagog. Det kändes som om LENA-metoden beskrevs fast LENA (language environment analysis) är ju en speciell mätutrustning som används för att närmre utvärdera kvaliteten i kommunikation med barn (läs mer www.lena.org). Vi fick alla ta del av data från en studie där fokus varit den språkliga miljön, tillfällen för språkligt lärande samt antal tillfällen för språklig interaktion. Studien utfördes i England och resultaten var nedslående. Variationen mellan skolor var stor vilket är tankeväckande och naturligtvis föremål för ett utvecklingsarbete. Dockrell pratar om kompetensutveckling för lärare samt genom insatser riktade direkt mot föräldrar. Det kändes som ytterligare bekräftelse på Barnplantornas arbete och att vi är på rätt väg.

Det blev tydligt under denna intressanta dag; nämligen att samverkan mellan föräldrar och professionella samt tvårvetenskapligt arbete mellan professionella är gemensamma framgångsfaktorer för barnen. Barnplantorna är på rätt väg! ●

Text: Ann-Charlotte Gyllenram

Samma krav – större möjligheter

Hög pedagogisk
kompetens

Unik miljö när det gäller
ljud, ljus och teknik

Värdegrund, utbildning,
och hörselmedvetenhet

- Belägen i Hässleholm
- Regionalt upptagningsområde
(Skåne, Blekinge, Kalmar, Kronoberg)
- Vårt undervisningsspråk är svenska
- Eleverna lär sig teckenspråk

www.hassleholm.se/silvia

Silviaskolan

en grundskola för elever med hörselnedsättning

Vill du veta mer om Silviaskolan eller komma på ett besök?

Rektor: Christian Örn

Tel: 0451-26 84 33

E-post: christian.orn@hessleholm.se

Samordnare studiebesök

Tel: 0709-81 84 32

E-post: silviaskolan@hessleholm.se

HJÄLP SYRIEN!

Situationen i Syrien är desperat. Våldet trappas upp och varje dag är en kamp för överlevnad. Röda Korset är på plats och med ditt stöd kan vi fortsätta att rädda liv.

Så här kan du hjälpa:

» Swisha valfri gåva till **123 000 46 48**

» Sms:a **AKUT SYRIEN** till **72 900** och skänk 100 kr

GENOM ATT SMS:A ELLER SWISHA GODKÄNNER DU ATT BLI KONTAKTAD AV RÖDA KORSET. DINA PERSONUPPGIFTER HANteras ENLIGT PUL.

GRATTIS DU HAR BLIVIT FÖRÄLDER!

Barn med hörselnedsättning – en handbok i modern familjeintervention

Boken är lämplig som fortbildning för professionerna inom barnhörselteam, förskola och skola. För familjer till barn med hörselnedsättning är boken ett stöd under barnets uppväxt.

INDELAD I FYRA RIKT ILLUSTRERADE BLOCK:

1. Inför diagnos
2. Tidig familjeintervention
3. Förskola
4. Skola

Handboken är ett resultat av ännu ett samverkansprojekt mellan Radi Jönsson och Ann-Charlotte Gyllenram, efter att tidigare ha producerat informationsfilmer om cochleaimplantat och benförankrad hörapparat.

Läs mer och köp via www.interquest.se

INTERQUEST AB

Etikett

B

Adressändring:

Namn:

Adress:

Postadress:

Telefon:

Returnera till:

Barnplantorna
Lilla Bommen 1, vån. 12
411 04 Göteborg

NU ÄR DET ÅTER DAGS!

Barnplantornas sommarläger

Sundsgårdens Folkhögskola utanför Helsingborg, 11–16 juni 2017

Mer information och anmälan på www.barnplantorna.se